

ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ У ФУНКЦИЈИ СМАЊЕЊА СИРОМАШТВА У СРБИЈИ

Весна Поповић¹, М. Миловановић², Д. Томић³

Сажетак: Око 45% укупног становништва живи у руралним подручјима, која захватају три четвртине територије земље. Дугогодишња миграција становништва на релацији село-град, праћена недовољно адекватном социјалном и руралном политиком, довела је до значајне депопулације руралних области. Вишегодишње неулагање у развој сеоске инфраструктуре као и друге аспекте живота на селу (јачање социјалне и образовне компоненте живота у сеоским срединама, развој сеоске економије не нужно везане за пољопривреду, заштита животне средине..) учинило је руралне области срединама смањених могућности запослења ван пољопривреде и обезбеђења трајног извора пристојног живота, смањених могућности образовања, недовољно развијених социјалних аспеката свакодневног живота а тиме неатрактивним областима за живот, пре свега младих људи као носилаца развоја. Активна улога државе и буџета, посебно ресорног министарства у програмирању и финансирању мера подршке одрживом пољопривредном и руралном развоју може одлучујуће да допринесе смањењу руралног сиромаштва.

Кључне речи: рурално сиромаштво, буџетска подршка, IPA.

Рурално сиромаштво

Око 45% укупног становништва живи у руралним подручјима, која захватају три четвртине територије земље. Према резултатима Анкете о животном стандарду становништва, спроведене у периоду мај/јуни 2002. године, око 58%

¹ Др Весна Поповић, научни сарадник, Институт за економику пољопривреде, Београд, е-mail: vesna_p@mail.iep.bg.ac.yu;

² Мр Милош Миловановић, сарадник Министарство Пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, е-mail: milos.milovanovic@minpolj.sr.gov.yu;

³ Др Данило Томић, научни саветник, Председник УО ДАЕС, е-mail: dtomic@rpknscg.yu.

сиромашних становника Србије живи у руралним подручјима. Удео сиромашних међу руралним становништвом је 14,2%. То је више од процента сиромашних на нивоу укупне популације, који износи 10,6% и готово двоструко више у односу на сиромаштво у градовима, које износи 7,8%. То значи да је сваки седми рурални становник сиромашан.

Стопа руралног сиромаштва је највиша у југоисточној Србији и износи 22,7%, затим у западној (14,4%) и централној (13,2%) Србији. Висока је и у Београду (12,2%) и Војводини (11,5%), а најнижа је у источној Србији (10,9%)¹.

Влада је усвојила Стратегију за смањење сиромаштва у Србији у октобру 2003. године. Основни циљ који Стратегија предвиђа јесте да се сиромаштво у Републици Србији преполови до 2010. године. Главни стратешки правци који омогућавају достизање овог циља су:

- динамичан привредни раст и развој са нагласком на отварању нових радних места у приватном сектору,
- спречавање појаве новог сиромаштва као последице реструктурирања привреде и рационализације државне управе,
- ефикасна примена постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности усмерених на најсиромашније и социјално угрожене групе.

У складу са наведеним генералним стратешким правцима за смањење сиромаштва у земљи, Стратегија у руралним областима за основне циљеве има стимулисање запошљавања и побољшање стандарда руралног становништва, посебно у испражњеним, пограничним и брдско-планинским подручјима. Ови циљеви остварују се:

- повећањем дохотка и запослености у руралним подручјима,
- заштитом животне средине и очувањем предела и националне баштине и
- побољшањем инфраструктуре, здравствене заштите, образовања и социјалних услуга.

У Стратегији је посебан акценат стављен на смањење сиромаштва међу избеглим и интерно расељеним лицима, младима и женама, Ромима и особама са инвалидитетом.

За спровођење активности на остваривању ових циљева предвиђено је оснивање Агенције за рурални развој са капацитетима да идентификује, планира, одобри и прати остварење иницијатива везаних за рурални развој. Наглашен је значај

¹ Стратегија за смањење сиромаштва у Србији. Влада Републике Србије, 2003, стр. 10, 152, <http://www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp>.

партнерства у области идентификације, планирања и имплементације и ангажовање надлежних министарстава и агенција у припреми програма и мера и успостављања адекватног правног оквира. Поред средстава Републике, и АП Војводина и неке локалне самоуправе имају пољопривредне буџете. Један од неопходних корака за општине јесте израда локалних стратегија развоја. Резултати Мапирања постојећих локалних стратегија¹ показали су да је средином 2007. године, 140 општина развило стратешки план, док 27 још увек није започело овај процес. Укупан број стратешких, односно акционих планова које су општине развиле или још развијају је 396, од чега је усвојено 157.

Најновији, други по реду, Извештај о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији, који обухвата период 2005-2007. године², наглашава улогу подстицајних средстава Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и, од 2006. године, Националног инвестиционог плана, у финансирању мера предвиђених Стратегијом.

Буџетске субвенције пољопривреди и руралном развоју

Република Србија пружа буџетску подршку пољопривреди и руралним подручјима у оквиру стратешких циљева остваривања одрживог пољопривредног и руралног развоја - повећања конкурентности и ефикасности пољопривредног сектора, обезбеђења квалитетне и безбедне хране намењене домаћој потрошњи и извозу, пружања подршке одрживом развоју села, очувања животне средине од штетних утицаја пољопривредних технолошких поступака и припреме за приступање СТО и придруживање ЕУ³.

Конкретне мере **буџетских субвенција** пољопривреди и руралном развоју, које су у Србији предузимане у периоду 2005-2007. године, односно које су предвиђене за примену у 2008. години⁴, имајући у виду структуру подршке у оквиру

¹ Влада Републике Србије. 2007. Мапирање општинских стратегија и планова. База података, август 2007. www.prsp.sr.gov.yu/istrazivanje/rezultatPlanovi.jsp.

² Други извештај о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији. Влада Републике Србије, 2007. август 2007. године, стр. 16. <http://www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp>.

³ Поповић, Весна, Катић Б. (2007). Ниво и структура интерне подршке пољопривреди Србије у процесу приступања СТО и ЕУ, ИЕП, стр. 37-116.

⁴ Укупни буџетски издаци на име субвенција и кредитне подршке пољопривреди и руралном развоју, укључујући шумарство и ветеринарске и фитосанитарне мере, управљању земљиштем и водопривреди повећани су 2005-2008. године са 15,5 на 21,1 милијарди динара, међутим, њихово учешће у БДП је у истом периоду смањено са 0,89 на 0,76%. Ако се у анализу укључе и додатни приходи буџетских корисника, на располагању за ове намене, ситуација је нешто повољнија – укупни

Заједничке аграрне политике Европске уније (EU CAP), усмеравају се путем *тржишне подршке* (ценовна подршка тржишту и директна плаћања) и *подршке руралном развоју*.

Посматрани период карактеришу динамичне измене, пре свега у обиму и структури *тржишне подршке*. Почетком посматраног периода, 2005. године, тржишна подршка износила је 6,8 милијарди динара и њено учешће у укупним субвенцијама пољопривреди и руралном развоју износило је 72%. У 2008. години тржишна подршка достиже 11,1 милијарду динара, повећавајући учешће у укупним субвенцијама (без износа за покриће обавеза из претходног периода) на 83,1% (табела 1).

У структури тржишне подршке разликују се две групе мера - *ценовна подршка тржишту* и *директна плаћања произвођачима*. Буџетски издаци за прву групу мера, у 2005. години, у укупном износу од 740 милиона динара, пласирани су путем извозних субвенција и за финансирање складиштења пшенице.

Директна плаћања произвођачима у 2005. години износила су 6,1 милијарди динара што је представљало 64,2% укупног износа субвенција пољопривреди и руралном развоју. До краја посматраног периода њихов износ је повећан на близу 10,5 милијарди (75% укупних субвенција), али је њихова структура драстично измењена.

У структури директних плаћања, 2005. године доминирала су *Плаћања према оствареној производњи* а у оквиру њих *премија за млеко*, која је, у износу од 2,9 милијарди динара чинила близу трећине а заједно са премијама произвођачима сунцокрета, уљане тикве, дувана и хмеља, 45,8% укупног износа субвенција.

Очекује се да ће рационалност, односно економска оправданост и административна транспарентност функционисања шеме подршке произвођачима млека у садашњем облику (линеарна премија за млеко која се произвођачима упућује преко прерађивача) бити предмет преиспитивања, приликом усаглашавања домаће аграрне политике са обавезама повезаним са чланством у СТО и ЕУ. Стимулисање повећања производње млека ради обезбеђења дохотка произвођача, посебно ситних газдинстава, ефикасније се може постићи

буџетски трансфери повећани су са 18,2 на 25,5 милијарди динара; учешће у БДП је нешто веће, али и даље опадајуће, са 1,0% 2005. на 0,9% 2008. године (Закон о изменама и допунама Закона о буџету РС за 2005, Сл. Гласник РС, бр. 65/2005, Закон о буџету РС за 2008, Сл. Гласник РС, бр. 123/200, Влада РС, 2008. Ревидирани Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину са пројекцијама за 2009. и 2010. годину, <http://www.mfin.sr.gov.yu>.

улагањем у набавку квалитетних приплодних грла стоке, подизање квалитета сточне хране и повећање квалитета млека набавком опреме за мужу и хлађење сировог млека, како би се повећао принос млека по крави и квалитет сировог млека, а самим тим повећала профитабилност производње.

Обим субвенција на име *премије за млеко* је у међувремену значајно смањен и 2008. године износи 1,25 милијарди динара, односно 9,3% укупних субвенција намењених пољопривреди и руралном развоју а у складу са напред наведеним опредељењима. Поред инвестиционе и подршке увођењу и сертификавању система квалитета и унапређења сточарства, у 2008. години уводи се подршка генетском унапређењу млечног говедарства.

У структури директних плаћања у 2005. години, у знатно мањем обиму, била су заступљена и *Плаћања према површини/грлу* (16,3% укупних субвенција), у оквиру којих су исплаћивани регреси за приплодну стоку и подстицаји заснивању дугогодишњих засада воћа, винове лозе и хмеља. Обим ових плаћања је у међувремену повећаван преквалификавањем премије по килограму у премију по хектару за дуван, уљану тикву, уљану репицу и хмељ, 2006. године. Међутим већ, наредне, 2007. године, од плаћања по хектару за наведене производе се одустало. Подршка производњи дувана враћена је ефикаснијем моделу премија по килограму, према квалитету и класама а у овој групи, у 2008. години, у области биљне производње остала су само плаћања на име подршке вишегодишњим засадима воћа, винове лозе и хмеља. Доминирају плаћања по грлу на име регреса за приплодну стоку и новоуведена подршка за тов јунади, која у износу од 200 милиона динара у укупним субвенцијама учествује са само 1,5% а укупан износ ове групе директних плаћања у укупним субвенцијама смањено је учешће на 7,7%.

Подршка ратарској и повртарској производњи концентрисана је, почев од 2007. године у оквиру плаћања према коришћеним инпутима. Још 2005. године у том облику подршке само је регресирано минерално ђубриво у износу који је чинио тек 2,1% укупних субвенција.

У 2008. години *Плаћања према коришћеним инпутима* предвиђена су у износу од 7,5 милијарди динара, што представља 56% укупних субвенција пољопривреди и руралном развоју. У том износу, са близу 7,3 милијарде динара, учествовало је *Регресирање инпута у ратарско-повртарској производњи*.

Концентрисање субвенција у тржишној подршци биљној производњи не може се поздравити, тим пре што је укупна *подршка руралном развоју* у периоду 2005-2008. године смањена за петину и то првенствено смањењем обима подршке у оквиру мера тзв. прве осе (мере *унапређења конкурентности у пољопривреди и шумарству*), за близу 30%, у време када је обим укупних субвенција порастао за преко 40% а директних плаћања за читавих 65%.

Табела 1. Буџетске субвенције пољопривреди и руралном развоју, 2005 и 2008. године

	2005		2008	
	мил. дин.	%	мил. дин.	%
СУБВЕНЦИЈЕ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ	9.507	100,00	15.520 (13.406)*	100,00
А. ТРЖИШНА ПОДРШКА	6.845	72,00	11.147	83,15
1) Интервенције на тржишту	740	7,78	1.100	8,21
<i>Извозне субвенције</i>	500	5,26	1.000	8,21
<i>Подршка складиштењу</i>	240	2,52	-	-
2) Директна плаћања	6.105	64,21	10.047	74,94
<i>Према оствареној производњи</i>	4.352	45,78	1.505	11,23
<i>Према површини/грлу</i>	1.553	16,33	1.030	7,68
<i>Према коришћеним путима</i>	200	2,10	7.512	56,03
В. ПОДРШКА РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ	2.561	26,94	2.064	15,40
1) Унапређење конкурентности у пољопривреди и шумарству	2.002	21,05	1.424	10,62
2) Унапређење животне средине и руралних предела	329	3,46	360	2,69
3) Квалитет живота у руралним подручјима и развој руралне економије				
С. ПРАТЕЋИ ИЗДАЦИ СПРОВОЂ. ПОЛИТИКЕ ПОДРШКЕ ПОЉ. И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ	230	2,42	280	2,09
Регистри	101	1,06	195	1,45
Међународна сарадња	60	0,63	140	1,04
Административни трошкови	...**	-	55	0,41
Административни трошкови	41	0,43	-	-
УКУПНИ БУЏЕТСКИ ИЗДАЦИ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ШУМ. И ВОДОПР.	15.503	100,0	21.068	100,0
Субвенције пољ. и руралном развоју	9.507	61,3	15.520	73,7
Ветеринарске и фитосанитарне мере	1.088	7,0	1.671	7,9
Управљање земљиштем	160	1,0	100	0,5
Водопривреда	998	6,4	777	3,7
Кредитирање пољоприв. и агроиндустрије	3.750	24,2	3.000	14,2

* Износ подршке умањен за ставку *Обавезе из претходног периода* у износу од 2.114.000 хиљ. динара = 100,00 (13.406.000 хиљ. динара);

** Програмом о изменама и допунама Програма Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину укључена у позицију Стручне пољопривредне службе у оквиру осе I.

Извор: Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, Програм о изменама и допунама Програма расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у

области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2008. годину. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије; Закон о изменама и допунама Закона о буџету РС за 2005, Сл. Гласник РС, бр. 65/2005, Закон о буџету РС за 2008, Сл. Гласник РС, бр. 123/2007.

У оквиру прве осе подршке руралном развоју, у 2008. години, пласира се *подршка људским ресурсима* (стручне пољопривредне службе, подршка научним и стручним активностима, подршка интересном удруживању – задругама), *подршка унапређењу физичког потенцијала и иновација* (подршка унапређењу воћарства и виноградарства субвенционисањем матичњака, ревитализације и ерадикације запуштених и заражених засада и трошкови испитивања за листу сорти, мере унапређења у сточарству и подстицај генетског унапређења млечног говедарства, субвенционисање набавке опреме и механизације) и подршка унапређењу квалитета (увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, унапређење производње пољопривредних производа са географским пореклом и трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету). Учешће буџетских издатака за ове намене у укупним субвенцијама пољопривреди и руралном развоју у 2008. години износи 10,6%, што је дупло мање од учешћа оствареног у 2005. години (21%).

Наравно, у разматрању значаја које према обиму пласиране подршке има овај сегмент руралног развоја не треба изгубити из вида и придружена средства која му по природи припадају а која се налазе у широј класификацији укупних буџетских трансфера пољопривреди, шумарству и водопривреди (субвенционирани део камате на дугорочне кредите, унапређење и уређење земљишта, одводњавање и наводњавање), но и овај део подршке бележи опадајући тренд у посматраном периоду¹.

У оквиру друге осе подршке руралном развоју *Унапређење животне средине и руралних предела*, у 2008. години, налазе се субвенције активностима које се дефинишу у оквиру годишњих Програма заштите и унапређивања шума и унапређивања, заштите и гајења дивљачи; очувању биљних и животињских генетичких ресурса и развоју органске производње у, доходовно осетљивом, прелазном периоду. Буџетска средства за ове намене у периоду 2005-08. године се повећавају у апсолутном износу, са 329 на 360 милиона динара, али се њихово учешће у укупним субвенцијама смањује, упркос растућем значају наведених мера, са 3,5% на 2,7%.

¹ Извесна средства пласирана су у оквиру мера подршке ове осе и из НИП-а (нпр. у 2006. години у износу од 9,1 милион динара за матичне засаде винове лозе, традиционалне пољопривредне производе и заштиту њиховог географског порекла и ерадикацију чокота винове лозе (Сл.гласник РС, бр. 85/2006, стр. 33).

Уочљиво је одсуство агроеколошких надокнада произвођачима, нарочито у брдско-планинским и подручјима посебних амбијенталних вредности. С тим у вези неопходно је приступити утврђивању критеријума и листи мање развијених, планинских и осталих маргиналних подручја са производним ограничењима ради помоћи произвођачима у овим областима у виду производно раздвојених доходовних трансфера, везаних за агроеколошке услуге (у текућој шеми ова подршка је дисперзирана у већем броју различитих мера тржишне и подршке руралном развоју).

Програмом расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2008. годину, подршка у оквиру осе III *Квалитет живота у руралним подручјима и развој руралне економије* предвиђена је у скромним износима, имајући у виду проблеме руралног сиромаштва, транзиционе вишкове радне снаге и опредељења за развој мултифункционалне пољопривреде и руралне економије. У односу на 2005. годину када је износила 230,5 милиона динара, и у укупним субвенцијама учествовала са 2,4%, у 2008. години бележи повећање у апсолутном износу – 280 милиона, али и смањење учешћа у укупним субвенцијама на скромних 2,1%. При томе је и палета мера нешто ужа¹.

Поред субвенционисања манифестација које имају за циљ очување руралних вредности и, изузетно значајне, подршке успостављању мреже регионалних и локалних центара за рурални развој и обуку локалних акционих група, субвенције се концентришу на диверсификацију активности у руралној економији а унутар овог сегмента у значајном обиму ограничавају на припаднике одређених социјалних група (Роми, избеглице, расељена лица, социјално-угрожени и повратници из урбаних средина).

Буџетска подршка пољопривреди и руралном развоју се, по први пут на овај начин, најдиректније ставља у функцију борбе против руралног сиромаштва маргиналних друштвених група, посебно угрожених у руралним срединама.

IPA средства подршке ЕУ руралном развоју

Европска комисија је, ради поједностављивања помоћи кандидатима и потенцијалним кандидатима за чланство у ЕУ, заменила раније програме и инструменте финансијске подршке јединственим инструментом под називом IPA (Instrument for Pre-accession Assistance 2007-2013).

¹ Разлог вероватно лежи и у чињеници да је подршка развоју сеоске инфраструктуре финансирана средствима НИП-а; тако је у 2006. години је за појачавање електромреже, изградњу, поправку и уређење атарских путева и изградњу и доградњу водоводне и канализационе мреже издвојено 884,4 милиона динара (Сл. гласник РС, бр. 85/2006, стр. 33).

IPA пласира подршку у оквиру пет компоненти: 1) помоћи транзицији и изградњи институција, у оквиру које се средства усмеравају за испуњавање политичких захтева, социо-економских захтева и европских стандарда; 2) прекограничне сарадње, 3) регионалног развоја, 4) развоја људских ресурса, и 5) руралног развоја. Земље кандидати могу да користе свих пет компоненти помоћи, док земље потенцијални кандидати, могу да користе само прве две компоненте.

Када се ради о подршци руралном развоју Србије, као земље потенцијалног кандидата за приступање ЕУ, посебно су интересантне поткомпоненте *социјално-економски захтеви* и *европски стандарди* у оквиру компоненте *Помоћ транзицији и изградњи институција*. Ове подкомпоненте предвиђају подршку мерама:

- промовисања економски, социјално и еколошки одрживог руралног развоја, укључујући диверсификацију пољопривредне производње и непољопривредних активности, развој саветодавне службе и примене CAP *acquis-a* у домаћој аграрној и политици руралног развоја (економско-социјални захтеви) и
- јачања капацитета за примену мера подршке, организовање руралног пописа, регистрације газдинстава, катастра земљишта и статистике цена, као и ефикасне примене ЕУ и осталих међународних стандарда у области санитарне и фитосанитарне контроле, квалитета и здравствене безбедности хране (европски стандарди).

Такође, значајне могућности за коришћење IPA фондова намењених руралном развоју пружају се пограничним регионима са Мађарском, Румунијом и Бугарском (текући програми прекограничне сарадње), као и током новог програмског периода 2007-2009, са Хрватском и БиХ и, касније, са Црном Гором и Македонијом. Известан простор за сарадњу постоји и у оквиру транснационалног "South-East European Space", наследника CADSES програма.

Држава корисница у обавези је да из буџетских средстава обезбеди одговарајући део за кофинансирање сваког пројекта који се финансира по IPA програму а у оквиру утврђеног Вишегодишњег индикативног планског документа (Multi-annual Indicative Planning Document – MIPD), који се базира на претходно дефинисаном Вишегодишњем индикативном финансијском оквиру (Multi-annual Indicative Financial Framework – MIFF)¹ (табела 2):

¹ COMMISSION DECISION. C (2007) 2497 of 18/06/2007, http://www.ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_serbia_2007_2009_en.pdf.

Табела 2. Вишегодишњи индикативни финансијски оквир
за Србију, 2007-2009. godine

(милиона евра)

	2007	2008	2009	2007-2009
1. Помоћ транзицији и изградњи институција	178,5	179,4	182,6	540,5
2. Прекогранична сарадња	8,2	11,5	12,2	31,9
Укупно	186,7	190,9	194,8	572,4

Извор: COMMISSION DECISION. C (2007) 2497 of 18/06/2007. on a Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009 for Serbia.

Генерално посматрано, прекограничну сарадњу сачињавају мали и средњи пројекти изградње прекограничне инфраструктуре, економске и сарадње у области заштите животне средине, туризма, пољопривреде, руралног развоја, образовања и културе, истраживања и развоја, запослености, институционалне сарадње и тзв. акција "људи-људима" (едукација, културне манифестације, развој демократије и толеранције, превенције конфликта и сл).

Средства предвиђена за финансирање прекограничне сарадње Србије са земљама чланицама ЕУ у периоду 2007-2009. године дата су у табели 3.

Табела 3. Вишегодишњи индикативни финансијски оквир за Србију,
2007-2009. - прекогранична сарадња са земљама чланицама ЕУ-

милиона евра, текуће цене

	2007	2008	2009
Србија - Мађарска	1.334	2.279	2.486
Србија - Румунија	1.580	2.698	2.943
Србија - Бугарска	1.265	2.160	2.356
Adriatic*	0.319	0.546	0.595

* После раздвајања са Црном Гором, ови програми се свде на специфичне пројекте и мере сарадње у областима науке, истраживања и развоја, здравства и културе.

Извор: COMMISSION DECISION. C (2007) 2497 of 18/06/2007 on a Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009 for Serbia.

Средства предвиђена за финансирање прекограничне сарадње Србије са земљама кандидатима за чланство у ЕУ (Турска, Македонија и Хрватска) и потенцијалним кандидатима за чланство у ЕУ (Црна Гора, БиХ и Албанија), у периоду 2007-2009. године износе: за 2007. годину 3.714, 2008. 3.789 и 2009. годину 3.864 милиона евра.

Закључак

За знатан број руралних средина карактеристична су неповољна демографска кретања, посебно са аспекта миграције младих и жена, ниска плодност земљишта, мала робност производње, неадекватно коришћење природних услова, неразвијено предузетништво и низак ниво животног стандарда. Велики број њих сврстан је у подручја депопулације, подручја са ниском ефикасношћу пољопривреде и подручја сиромаштва¹. Реална је опасност да она опусте, да постојећи ресурси остану неискоришћени, а историјске, етничке и друге вредности које су их чиниле препознатљивим, оду у заборав.

Мултифункционална пољопривреда и развој непољопривредних делатности на газдинствима и ван њих, у руралном окружењу, могу представљати ефикасан одговор на горе поменута негативна демографско-социјална и еколошко-етнографска кретања².

Држава, у складу са Стратегијом за смањење сиромаштва, усклађеном са усвојеним Миленијумским циљевима развоја у Републици Србији из 2006. године, буџетским средствима подстиче пољопривредну производњу и рурални развој. Додатна средства за ове намене предвиђена су у структури предприступне подршке ЕУ.

Основни услов за ефикасно коришћење ових средстава је организованост и сарадња на локалном нивоу. Удружења произвођача, кластери, односно локалне акционе групе, у том погледу могу бити од велике користи ради остваривања што повољнијих ефеката у погледу раста запослености, дохотка и стандарда у руралним срединама.

¹ Поповић Весна, Катић Б, Субић Ј. (2007). Очување руралних вредности у функцији повећања запослености жена и омладине у планинским подручјима Србије, Зборник Мултифункционална пољопривреда и рурални развој – очување руралних вредности, ИЕП, Београд, стр. 814-820.

² Поповић Весна. Европска аграрна подршка и одрживи рурални развој. ИЕП, Београд, 2003, стр. 156-161.

Литература

1. COMMISSION DECISION. C (2007) 2497 of 18/06/2007. On a Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009 for Serbia,
2. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. (2005). Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, www.minpolj.sr.gov.yu,
3. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. 2005. Програм о изменама и допунама Програма расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, www.minpolj.sr.gov.yu,
4. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. 2008. Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2008. годину, www.minpolj.sr.gov.yu,
5. Поповић Весна. (2003). Европска аграрна подршка и одрживи рурални развој. ИЕП, Београд,
6. Поповић, Весна, Катић Б. (2007). Ниво и структура интерне подршке пољопривреди Србије у процесу приступања СТО и ЕУ, ИЕП, Београд,
7. Поповић Весна, Катић Б, Субић Ј. (2007). Очување руралних вредности у функцији повећања запослености жена и омладине у планинским подручјима Србије, Зборник Мултифункционална пољопривреда и рурални развој – очување руралних вредности, ИЕП, Београд, стр. 814-821,
8. Сл. гласник РС, бр. 65/2005. Закон о изменама и допунама Закона о буџету РС за 2005,
9. Сл.гласник РС, бр. 85/2006. Закон о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2006. годину,
10. Сл. гласник РС, бр. 123/2007. Закон о буџету РС за 2008,
11. Влада Републике Србије. 2003. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Београд, 2003, <http://www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp>,
12. Влада Републике Србије (2006). Национални Миленијумски циљеви развоја у Републици Србији. 2006, <http://www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp>,
13. Влада Републике Србије. 2007. Други извештај о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији, август 2007. године, <http://www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp>,

14. Влада Републике Србије. 2007. Мапирање општинских стратегија и планова. База података, август 2007, www.prsp.sr.gov.yu/istrazivanje/rezultatPlanovi.jsp,
15. Влада РС, 2008. Ревидирани Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину са пројекцијама за 2009. и 2010. годину, <http://www.mfin.sr.gov.yu>.

Примљено: 10.03.2008.

Одобрено: 28.03.2008.

**SUPPORT TO AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT IN
FUNCTION OF DECREASING POVERTY IN SERBIA**

Vesna Popovic¹, PhD, Milos Milovanovic², MsC, Danilo Tomic³, PhD

¹ Institute of Agriculture Economics, Belgrade

² Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management Serbia

³ Regional Chamber of Commerce Novi Sad

Summary

Around 45% of total population lives in rural areas, which cover almost three quarters of the country. Multiannual migration of population on relation rural-urban areas, followed by not fully appropriate social and rural policy, led to significant depopulation of rural areas. Multiannual practice of not investing in development of rural infrastructure and other aspects of rural living (strengthening of social and educational component of living in rural areas, development of rural economy not necessarily linked to agriculture, environmental protection...) made from rural areas parts of countryside with limited non-agricultural employment possibilities and providing permanent source of descent living, limited educational possibilities, insufficiently developed social aspects of everyday life and by all of these – unattractive areas for living of all residents and especially, young generations as key stakeholders in development of rural areas. Active role of Government and budget, Ministry in charge among other responsible institutions, for programming and financing measures of support to sustainable agricultural and rural development can play most important role in decreasing rural poverty.

Key words: rural poverty, budget support, IPA.

Author's Address:

Dr Vesna Popović
Institute of Agriculture Economics
Belgrade, Volgina 15
Serbia
Tel: +381 11 2972 858
E-mail: brankomih@neobee.net